

COLECȚIA MEDIA CHRISTIANA | SERIA TRINITAS TV

Alex. Ștefănescu

PAGINI DESPRE SATUL ROMÂNESC

Cu o prefață semnată
de Acad. Ioan-Aurel POP,
Președintele Academiei Române

Editura TRINITAS a Patriarhiei Române
București – 2020

Prefață

Plasat – mai ales după apariția monumentalei sale lucrări dedicate literaturii române contemporane – alături de George Călinescu, Eugen Lovinescu și Nicolae Manolescu, adică pus în rând cu cei mai mari critici și istorici literari români, Alex. Ștefănescu nu se simte tocmai în largul său. Mai ales când este lăudat!

Am avut șansa să-i stau alături în câteva împrejurări și să constat că mă aflam în mijlocul unui univers de literatură, de cultură, de erudiție. Alex. Ștefănescu este opusul criticului înfricoșător, sever sau chiar rău, care te lasă fără grai. Și asta, în ciuda mării sale capacități de analiză, a judecăților sale drepte și neiertătoare, a repudierii improvizației, semidoctismului sau incompetenței. Scriitorul nu este prin fire malefic, nu are niciodată aplecare spre rău, spre satirizarea interlocutorului, spre umilirea lui, în ciuda acestui gen de ispite cărora mulți critici nu le pot rezista.

Spre această atitudine îl îndeamnă nu numai mintea și sufletul său, ci și vocea caldă, vorba convingătoare, inflexiunile cu iz de limbă dulce. Alex. Ștefănescu știe ca nimeni altul limbajul de specialitate al criticilor literari, dar îl folosește cu parcimonia intelectualului comunicator. Dintre toți criticii actuali, autorul nostru știe să ajungă la rațiunea și la sentimentul ascultătorilor, fiindcă știe ce vrea să spună și știe și cum să spună.

Prefață

Și mai este ceva: scriitorul este foarte sincer cu publicul său și știe că publicul – chiar și acela mai puțin pregătit pentru critica literară – nu poate fi păcălit. Secretul comunicării de la suflet la suflet constă, în esență, în sinceritate. Alex. Ștefănescu iubește literatura română, nu o vede amenințată de mari crize, nu o veștejește ca fiind „literatură minoră”, iar pe scriitori îi pune la locurile lor, într-o ierarhie decentă, fără să-l ponegrească pe unul ca să-l ridice în slăvi pe altul. Când se află în fața publicului și vorbește despre literatura română, Alex. Ștefănescu povestește cursiv, face verbul să alunece cătinel, nu se răfuieste cu nimeni, cheamă la apel bunul simț și buna cuviință, emanând omenie, speranță, bucuria de a vorbi despre alte lumi, recreate de poeți și de prozatori, de dramaturgi și de critici, în această lume imperfectă.

Felicitări, domnule Alex. Ștefănescu și mulțumiri veșnice pentru arta de a ne revela literatura pe înțelesul tuturor, pentru harul de a coborî miracolul creației printre noi și pentru strădania de a ne convinge fără preget că la început a fost cuvântul! Nicolae Iorga are o faimoasă carte – cu tentă memorialistică – intitulată *Oameni cari au fost*. Cred că noi ar trebui să avem mai multe cărți cu „oameni care sunt”, să-i prețuim pe aceștia cât sunt în viață. Alex. Ștefănescu se află printre oamenii care încă sunt și care sunt iubiți.

Acad. Ioan-Aurel Pop

Notă asupra ediției

Patriarhia Română a avut inițiativa, inspirată și generoasă, de a aduce în centrul atenției opiniei publice ca temă de reflecție, pe tot parcursul anului 2019, satul românesc. A fost încă o dovadă că Biserica noastră Ortodoxă este profund preocupată de destinul României, sesizează esențialul și nu se lasă influențată de mode.

Printre numeroasele mijloace folosite pentru relansarea interesului față de problemele lumii rurale, s-a numărat și modesta mea emisiune *Pagini despre satul românesc*, difuzată de două ori pe săptămână de TRINITAS TV. Am lucrat cu entuziasm la realizarea ei, întrucât îmi dădea prilejul să-mi reaffirm respectul și dragostea față de țărănime („adevărata noastră aristocrație”, după părerea paradoxală, dar întru totul justificată, a lui George Călinescu) și să scot din uitare, pentru amnezicii contemporani ai mei, nedreptățile care i s-au făcut de-a lungul timpului. M-am aflat totodată în situația de a redescoperi și, în unele cazuri, de a descoperi pagini de o mare frumusețe literară despre satul românesc, aparținându-le unor scriitori din toate epocile.

Am lucrat, la TRINITAS TV, cu oameni admirabili, într-o atmosferă de prietenie și cooperare despre care credeam că nu mai există în România. Cartea de față, pe care am alcătuit-o la îndemnul unui asemenea om, un intelectual de elită, Ciprian Olinici, reunește textele emisiunilor mele *Pagini despre satul*

Notă asupra ediției

românesc. (Ele sunt dispuse în ordine cronologică, după anul scrierii sau al apariției textelor comentate, și nu după data difuzării emisiunilor.)

Nu vreau să mă laud, dar trebuie să spun că, pe parcursul realizării numeroaselor ediții din *Pagini despre satul românesc*, am primit din partea telespectatorilor din România, dar și a unor români din alte țări, sute de mesaje de felicitare și susținere. Public cartea cu gândul la cei care mi-au trimis aceste mesaje.

Alex. Ștefănescu

MIORIȚA

Balada populară *Miorița* i-a fermecat pe aproape toți cei care au citit-o sau ascultat-o în cei peste o sută cincizeci de ani de când a fost pusă în circulație. Varianta cea mai cunoscută i se datorează lui Alecu Russo, care a descoperit-o (la Soveja, în Vrancea), și lui Vasile Alecsandri, care i-a dat forma definitivă. Această variantă, rezultată din prelucrarea unui text folcloric de către un poet cult, a redevenit folclor, fiind recunoscută și adoptată de creatorii și interpreții de poezie populară.

Un folclorist și etnolog astăzi aproape uitat, Adrian Fochi, a identificat, acum peste o jumătate de secol, aproape o mie de variante ale baladei *Miorița*, pe întreg teritoriul țării, unele precedând-o pe cea arhicunoscută, altele derivând din ea.

Textul în cauză este deci mai mult decât o baladă, este un mit al românilor, un act de identitate al culturii naționale. Drept urmare, a generat o mare agitație intelectuală, a fost proslăvit și denigrat, a devenit obiect de dispută pentru ideologii de toate orientările. Trist spectacol, acela al ideologizării unei poezii frumoase.

Pentru că *Miorița* aceasta este, înainte de orice altceva: o poezie frumoasă. Trebuie să ne regăsim seninătatea necesară pentru a o reciti și a ne lăsa emoționați de ea.

Primele versuri, simple, alunecătoare, sună ca un început de cântec:

„Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei
Unu-i moldovean
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean.”

Remarcăm inspirata descriere sintetică a peisajului: „o gură de rai”. Ca și rapida aducere în prim-plan a celor trei ciobani, proveniți din trei provincii istorice ale României. Ciobanii aparțin ca personaje – au observat sociologii – satului românesc. Numai că ei sunt țărani plecați într-o aventură, în munți, iar când se întorc în sat au ce povesti. În expedițiile lor anuale se poate întâmpla să fie atacați de lupi, să aibă de înfruntat o furtună năprasnică, să cadă într-o prăpastie. De data aceasta, se întâmplă cu totul altceva:

„Iar cel ungurean,
Și cu cel vrâncean,
Mări se vorbiră,
Și se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Mândre și cornute,

Și cai învățați
Și câni mai bărbați...”

Complotul îi este dezvăluit ciobanului moldovean de una din oile lui, considerată năzdrăvană. Această comunicare supranaturală, departe de a fi fantezistă, cum i se poate părea unui orășean, pleacă de la o solidaritate afectivă reală care apare în timp între un cioban și câinii și oile lui.

Ciobanul nu vorbește despre atentatul pus la cale împotriva sa. În schimb, îi încredințează ființei care îi este devotată un fel de testament vorbit. De aici nu reiese, cum crede multă lume, în mod greșit, că acceptă pasiv moartea, ci doar că se pregătește *pentru eventualitatea că va fi omorât*. De altfel, verbul referitor la moarte este la modul condițional: „de-a fi să mor”. Ceea ce înseamnă „*dacă o fi să mor*”.

„– Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aici pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stâniei,
Să mi-aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui

Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate
Prin ele-a răzbate,
Ș-oile s-or strânge
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!”

În mod impresionant, ciobanul aflat în pericol de moarte are grijă să-i ocrotească el pe alții. Vrea ca oile să nu afle, în caz că va păți ceva, ce anume va fi pățit:

„Iar tu de omor
Să nu le spui lor...
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa;
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași;
Preoți, munții mari,
Păsări lăutari,

Păsărele mii,
Și stele făclii!”

Această reprezentare a morții ca nuntă este antologică, prin măreție și tragicism, prin generozitatea princiară a unui om simplu, prin capacitatea acestuia de a se salva prin frumusețe.

Balada culminează cu evocarea mamei, evocare simplă și răvășitoare, de un dramatism care nu alunecă niciodată în melodramă:

„Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe culmi alergând,
Pe toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut
Mândru ciobănel
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustecioara lui,
Spicul grâului;
Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!...
Tu mioara mea,

Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
C-o fată de crai,
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță
Să nu spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți munții mari,
Păsări lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!...”

Mama nu trebuie să știe că la nunta fiului ei a căzut o stea. De ce? Pentru că, fiind țărăncă, ar înțelege imediat ce s-a întâmplat cu adevărat. În cultura populară este înscrisă credința că, la moartea fiecărui om, cade din cer o stea. Și anume, *steaua lui*. Ce credință frumoasă! Fiecare om contează în universul fără margini, există în evidențele lui Dumnezeu, are o stea care îi însoțește viața.

CUPRINS

<i>Prefață</i>	
Acad. Ioan-Aurel POP	5
<i>Notă asupra ediției</i>	7
MIORIȚA	9
SERILE DE TOAMNĂ LA ȚARĂ de Alecu Cantacuzino	15
SECERIȘUL de Vasile Alecsandri	19
SARA PE DEAL de Mihai Eminescu	23
AMINTIRI DIN COPILĂRIE de Ion Creangă	27
CAPRA CU TREI IEZI de Ion Creangă	31
GURA SATULUI de Ioan Slavici	35
IARNA PE ULIȚĂ de George Coșbuc	39
LA OGLINDĂ de George Coșbuc	45
VIAȚA LA ȚARĂ de Duiliu Zamfirescu	51

CUPRINS

ROMÂNIA PITOREASCĂ de Alexandru Vlahuță	55
BALTAGUL de Mihail Sadoveanu	59
JUDEȚ AL SĂRMANILOR de Mihail Sadoveanu	63
BĂTRÂNI de Octavian Goga	67
ION de Liviu Rebreanu	71
CIULEANDRA de Liviu Rebreanu	75
CUVINTE CĂTRE ȚĂRAN de Aron Cotruș	79
VĂLTOAREA de Ion Agârbiceanu	83
ARHANGHELII de Ion Agârbiceanu	87
PASTELURI de Ștefan O. Iosif	91
SATE ȘI MĂNĂȘTIRI DIN ROMÂNIA de Nicolae Iorga	97
SUFLETUL SATULUI de Lucian Blaga	101
ELOGIU SATULUI ROMÂNESC de Lucian Blaga	105
CÂNTECUL FOCULUI de Lucian Blaga	109
ȚARA MEA de Maria, Regina României	115
VARA LA ȚARĂ de George Topîrceanu	119

CUPRINS

BABA IARNA INTRĂ-N SAT de Otilia Cazimir	125
SFÂRLEAZĂ CU FOFEAZĂ de Victor Ion Popa	131
SOARELE RĂSARE NOAPTEA de Mircea Streinul	135
PRIMĂVARA ÎN ȚARA FAGILOR de Iulian Vesper	139
ÎN PODGORIA DE ODINIOARĂ de Cezar Petrescu	143
APOSTOL de Cezar Petrescu	147
GHEORGIȚĂ AL ANGHELINEI de Ioan Al. Brătescu-Voinești	151
UN SAT BASARABEAN, CORNOVA de Anton Golopenția	155
CĂMARA DE FRUCTE de Ion Pillat	159
FATA CU MIROS DE BUSUIOC de Ion Moraru	163
CORDUN de Eusebiu Camilar	167
SATUL UITAT de Eusebiu Camilar	171
IUBIRE MAGICĂ de Vasile Voiculescu	175
OAMENI DE LUT de Demostene Botez	179
RIDICĂ-TE GHEORGHE, RIDICĂ-TE IOANE! de Radu Gyr	183
DESCULȚ de Zaharia Stancu	187

CUPRINS

ÎNTÂLNIREA DIN PĂMÂNTURI	
de Marin Preda	191
MOROMEȚII	
de Marin Preda	195
DUIOS ANASTASIA TRECEA	
de Dumitru Radu Popescu	199
O BERE PENTRU CALUL MEU	
de Dumitru Radu Popescu	203
ȚĂRI DE PIATRĂ, DE FOC ȘI DE PĂMÂNT	
de Geo Bogza	207
FEȚELE TĂCERII	
de Augustin Buzura	211
MISTREȚII ERAU BLÂNZI	
de Ștefan Bănuțescu	215
DINCOLO DE NISIPURI	
de Fănuș Neagu	219
AM PLECAT DIN SAT	
de Ion Vlasiu	223
DIN CALIDOR	
de Paul Goma	227
MOARTEA LUI IPU	
de Titus Popovici	231
SAT	
de Ana Blandiana	235
SATUL MEU	
de Grigore Vieru	239
MEGALITICE	
de Ion Gheorghe	245
DRUMUL	
de Nicolae Velea	249
AM VRUT SĂ FIU PĂDURE	
de Coman Șova	253

CUPRINS

CARAVANA CINEMATOGRAFICĂ	
de Ioan Groșan	259
PORTRET ÎNTR-O OGLINDĂ SPARTĂ	
de Octavian Paler	263
CUM SĂ VĂ SPUN	
de Ioan Alexandru	267
ÎNTOARCEREA ȚĂRANULUI	
de Adrian Păunescu	271
CHEMAREA ȚĂRANILOR	
de Adrian Păunescu	277
MIRELE	
de Vasile Andru	283
IOANE-FRATE	
de Arcadie Suceveanu	287
JURNALUL DE LA TESCANI	
de Andrei Pleșu	291
NIȘTE ȚĂRANI	
de Dinu Săraru	295
NOAPTEA NU SE ÎMPUȘCĂ	
de Ion Anghel Mănăstire	299
ARGINT GALBEN	
de Mircea Bârsilă	303
EGLOGĂ	
de Ioana Ieronim	307
UN VIITOR LUMINOS	
de Teodor Flonta	311
INELE DE HÂRTIE	
de Teodor Flonta	315
DOAMNE, DACĂ-MI EȘTI PRIETEN	
de Spiridon Popescu	319
REÎNTÂLNIREA CU ZMEUL	
de Ovidiu Dunăreanu	325

CUPRINS

KINDERLAND	
de Liliana Corobca	329
CARTEA CUVINTELOR CHIVOT	
de Andreea Nanu	333
ACOLO NINGE CU POVEȘTI	
de Petre Crăciun	337
CÂNTECE PENTRU GLAS ȘI TOACĂ	
de Dorel Vișan	341
ÎN SATUL LUI LAE CHIORUL	
de Mircea Dinescu	347
CINCIZECI DE ANI	
de Stelian Țurlea	351
SATUL ROMÂNESC – IZVOR DE SPIRITUALITATE ȘI CULTURĂ ROMÂNEASCĂ	
de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	355